

Universiteit
Leiden

The Netherlands

Het uur der waarheid

Asscher, M.W.B.

Citation

Asscher, M. W. B. (2015, October 29). *Het uur der waarheid*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/35999>

Version: Corrected Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/35999>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

HET **UUR** DER
WAARHEID

In memoriam patris

Maarten Asscher

HET UUR DER WAARHEID

**Over de gevangenschap
als literaire ervaring**

PROEFSCHRIFT

ter verkrijging van
de graad van Doctor aan de Universiteit Leiden
op gezag van Rector Magnificus prof. mr. C.J.J.M. Stolker,
volgens het besluit van het College van Promoties
te verdedigen op donderdag 29 oktober 2015
klokke 16.15 uur

door
Martinus William Benjamin Asscher
geboren te Alkmaar
in 1957

PROMOTIECOMMISSIE

PROMOTOR

Prof. dr. W. Otterspeer

OVERIGE LEDEN

Prof. dr. Y. van Dijk

Prof. dr. I.M. van der Poel, Universiteit van Amsterdam

Prof. dr. A. Visser

Prof. dr. A.J. Hoenselaars, Universiteit Utrecht

Prof. dr. P.T.M.G. Liebregts

Prof. mr. dr. P.M. Schuyt

Dr. P.A.W. van Heck

Copyright © 2015 Maarten Asscher, Amsterdam
Van dit proefschrift is tevens een handelseditie
verschenen bij uitgeverij Atlas Contact te Amsterdam
onder ISBN 978 90 450 3044 9.

INHOUD

INLEIDING	11
HOOFDSTUK I NIET DE TRALIES, MAAR DE DEUR	15
Over het verschil tussen een studeerkamer en een gevangeniscel	
De tijdloze cel	17
Gevangenisliteratuur als literair genre?	19
Kamer en cel	24
De tralies en de deur	26
De sleutel	28
HOOFDSTUK II EENZAAMHEID ALS STRAF	32
Een korte geschiedenis van de opsluiting	
Vóór de gevangenisstraf	35
Geboorte van de gevangenisstraf	37
De uitvinding van de eenzame opsluiting	41
Eenzame opsluiting in de praktijk	47
HOOFDSTUK III DE HOGERE WAARHEID	53
Silvio Pellico en <i>Le mie prigionieri</i>	
Silvio Pellico	55
Milaan	58
Carbonari en <i>Il Conciliatore</i>	61
Arrestatie en veroordeling	63
Spielberg	65
<i>Le mie prigionieri</i>	68
Opnieuw: <i>Le mie prigionieri</i>	75
Reacties op <i>Le mie prigionieri</i>	102
De laatste jaren	106
Het uur der waarheid	109

HOOFDSTUK IV DE VERLIEFDE WAARHEID	111
Oscar Wilde en <i>De Profundis</i>	
Oscar Wilde	114
Lord Alfred Douglas	121
De vooravond	123
Processen en veroordeling	126
Gevangenschap	129
Publicatiegeschiedenis <i>De Profundis</i>	138
<i>De Profundis</i> als literair werk	151
Een brief in het uur der waarheid	159
HOOFDSTUK V DE SCHULDIGE WAARHEID	163
Albrecht Haushofer en de <i>Moabiter Sonette</i>	
Afkomst en jeugd	169
Vader	171
Studie en loopbaan	174
1933 en daarna	175
Moeder	178
Oorlog	181
Een lezing in Den Haag	182
Eerste gevangenschap	185
Verzet	188
Tweede gevangenschap	190
De <i>Moabiter Sonette</i>	193
De schuldige waarheid	210
HOOFDSTUK VI DE VERBEELDE WAARHEID	214
Met Stendhal, Charles Dickens en Jan Campert in de cel	
VI.1 – Stendhal	217
Identiteit en experiment	221
<i>La Chartreuse de Parme</i>	224
De tak van Parma	227

VI.2 – Charles Dickens	232
In medias res	234
Drie verhaalkringen met subplots	236
Gevangenschap	240
De schaduw van de muur	248
VI.3 – Jan Campert	250
De mythe van de ‘verzetsheld’	254
De historische achtergronden van ‘De achttien dooden’	258
‘De achttien dooden’ als gevangenisgedicht	262
HOOFDSTUK VII HET UUR DER WAARHEID	268
De gevangeniservaring als ontsnapping en verbeelding	
De gevangeniservaring bij Silvio Pellico	275
De gevangeniservaring bij Oscar Wilde	277
De gevangeniservaring bij Albrecht Haushofer	280
De gevangeniservaring bij Stendhal	281
De gevangeniservaring bij Charles Dickens	285
De gevangeniservaring bij Jan Campert	287
Conclusie: ontsnapping en verbeelding	289
NOTEN	293
SAMENVATTING	357
SUMMARY	361
BIBLIOGRAFIE	365
NAMENREGISTER	379
DANKBETUIGING	390
CURRICULUM VITAE	392

'I was so long a prisoner
that, though I now am free,
the thought that I serve some sentence
is so ingrained in me
that I still wait for a warder
to come and turn the key.'

PAUL MULDOON

Alan Squire (Leslie Howard):

'There seems to be something here that stimulates the auto-
biographical impulse. Tell us, Duke, what kind of a life you had.'

Duke Mantee (Humphrey Bogart):

'What do you think? I spent most of my time since I grew up in
jail. And it looks like I'll spend the rest of my life dead.'

THE PETRIFIED FOREST (1936)

'L'imagination augmente les valeurs de la réalité'

GASTON BACHELARD

